

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie P. J. sędziego Sądu Rejonowego w O.
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
w dniu 18 kwietnia 2024 r.
na posiedzeniu bez udziału stron
wniosku jego obrońcy o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 183/23
na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1093, 1532 i 1672, zwanej dalej „u.S.N.”) i art. 41 § 2 k.p.k. *per analogiam*

postanowił:

- 1. pozostawić bez rozpoznania wnioszek obrońcy o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 183/23,**
- 2. stwierdzić, że w sprawie I ZO 183/23 nie zachodzi okoliczność wskazana w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. co do sędziego SN Tomasza Demendeckiego.**

UZASADNIENIE

Obrońca obwinionego P. J. we wniosku z dnia 30 stycznia 2024 r. zażądał wyłączenia sędziego SN Tomasza Demendeckiego od udziału w sprawie o sygn. akt I ZO 183/23, której przedmiotem jest wyłączenie sędziego SN Marka

Siwka od udziału w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt I ZO 147/23. Jako podstawę prawną przedmiotowego wniosku obrońca wskazał przepisy „art. 40 § 1 ust. 1 k.p.k. oraz art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (...) w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (...) w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: „EKPC”) w zw. z art. 13 EKPC”. W uzasadnieniu złożonego wniosku stwierdzono, że „(...) Sędzia Tomasz Demendecki został powołany na urząd Sędziego Sądu Najwyższego mocą postanowienia Prezydenta RP nr 1130.48.2018 z dnia 10 października 2018 r. Postanowienie to zostało wydane w konsekwencji uchwały z dnia 28 sierpnia 2018 r. nr 331/2018 podjętej przez organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. W przedmiotowej sprawie złożenie wniosku o wyłączenie wskazanego Sędziego jest uzasadnione z uwagi na okoliczności Jego powołania przy udziale organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r. Okoliczność ta, ze względu na treść uchwały składu połączonych Izb: Izby Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (dalej: „uchwała połączonych Izb”) oraz uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 02 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, stanowi samodzielną i wystarczającą podstawę uzasadniającą wyłączenie Sędziego od orzekania w niniejszej sprawie.

Ponadto zasadne zdaje się wskazanie, że również w świetle standardów międzynarodowych, organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości. Powyższe kwestie zostały potwierdzone zarówno w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (m.in. w sprawach C-585/18, C-624/18, C-625/18, C-791/19 R, C-824/18, C-204/21 oraz C-487/19), jak również Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (m.in. wyroki w sprawach Reczkowicz p. Polsce, skarga nr 43447/19; Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; Grzęda p. Polsce, skarga nr 43572/18; Żurek p. Polsce, skarga nr 39650/18 oraz środki tymczasowe ,w sprawach Wróbel p. Polsce, skarga nr 6904/ 22; Synakiewicz p. Polsce, skarga nr 46453/ 21, Niklas- Bibik p. Polsce, skarga nr 8687/22; Piekarska-Drażek p. Polsce, skarga nr 8076/22).

Wnioskodawca wskazał, również, że zgodnie orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka istotnymi elementami oceny niezawisłości sądu jest sposób powoływania jego członków, czas sprawowania urzędu sędziego, istnienie gwarancji przed naciskami zewnętrznymi, a także postrzeganie sądu jako posiadającego niezawisłość. Ocena, czy dany sędzia gwarantuje realizację zasady niezawisłości i bezstronności, wymaga dokonania analizy – testu subiektywnego i obiektywnego. Test subiektywny to ocena biorąca pod uwagę osobisty stosunek sędziego do stron, zaś test obiektywny jest równoznaczny z odpowiedzią na pytanie, czy w świetle całokształtu okoliczności faktycznych i kontekstu prawnego możliwe jest pojawienie się obiektywnie uzasadnionego przeświadczenia po stronie obserwatora zewnętrznego co do tego, że organ orzekający dysponuje należyty stopniem niezawisłości. Przesłanka bezstronności nie powinna zostać uznana za spełnioną w przypadku możliwości zaistnienia w odbiorze opinii publicznej okoliczności podważających zaufanie do sądu wyznaczonego do rozpoznania danej sprawy, przy czym przekonanie o możliwym braku bezstronności może zachodzić wyłącznie w wymiarze abstrakcyjnym – pozostając bez związku z faktycznym działaniem danego sędziego (por. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 10 października 2000 r. w sprawie Daktaras przeciwko Litwie, nr skargi 42095/98 oraz z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98). Konieczne jest przy tym uwzględnienie kwestii proceduralnych i strukturalnych dotyczących sądu rozpoznającego sprawę oraz składu sędziowskiego (por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 października 2009 r. w sprawie Micallef przeciwko Malcie, skarga nr 17056/06).

Ponadto, w świetle rozważań zawartych w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 czerwca 1989 r. w sprawie Langborger przeciwko Szwecji, nr skargi 11179/84, z 28 września 1995 r. w sprawie Procola przeciwko Luksemburgowi, nr skargi 14570/89 akcentuje się m.in. „*postrzeganie sądu jako posiadającego niezawisłość*”.

Odwołując do zaprezentowanych wyżej rozważań, wnioskodawca skonkludował: „*Powyższe standardy oceny niezależności i bezstronności zastosowane w świetle okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują na*

konieczność uwzględnienia wniosku obrońcy dot. wyłączenia Sędziego Tomasza Demendeckiego, albowiem organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości. Udział organu ukształtowanego ustawą o KRS w procesie nominacji do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego prowadzi zaś do uznania braku prawidłowości powołania na ten urząd (zob. m.in. wyr. TSUE z 19.11.2019 w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, wyr. TSUE z 6.10.2021 r. w sprawie C-487/19, wyr. ETPC z 22.07.2021 r w sprawie Reczkowicz v. Polska, nr skargi 43447/19, z 8.11.2021 r. wyr. ETPC w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek v. Polska, nr skargi 49868 i 57511/19, wyr. ETPC z 16.06.2022 r. w sprawie Żurek v. Polska, nr skargi 39650/18). Obwiniony w sprawie głównej, prowadzonej obecnie pod sygn. akt I ZSK 24/22, P. J. zajmuje powszechnie znane – krytyczne – stanowisko wobec organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r. Zgodnie ze stanowiskiem podnoszonym przez obrońcę w toku niniejszego postępowania, w sprawie, wobec powyższego, konieczne jest zatem zapewnienie szczególnie wysokich standardów bezstronności i niezależności sędziowskiej. Władze publiczne mogłyby być zainteresowane wynikiem postępowania dotyczącego SSR P. J., a zatem nie bez znaczenia pozostaje sposób powołania Sędziego, który miałby orzekać w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie Sędziego Marka Siwka (...). Stwierdził ponadto, że „Okoliczności te w połączeniu z udziałem Sędziego Tomasza Demendeckiego w postępowaniu nominacyjnym z udziałem organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r., pozwalają na przyjęcie, że w tej sprawie zachodzi wątpliwość dotycząca bezstronności zewnętrznej tego Sędziego”.

Wnioskodawca podniósł również to, że „(...) Sędzia Marek Siwek został powołany na urząd Sędziego Sądu Najwyższego mocą postanowienia Prezydenta RP nr 1130.48.2018 z dnia 10 października 2018 r. Postanowienie to zostało wydane w konsekwencji uchwały z dnia 28 sierpnia 2018 roku nr 331/2018 podjętej przez organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. Okoliczności powołania Sędziego Marka Siwka do pełnienia urzędu na stanowisku Sędziego Sądu Najwyższego są zatem tożsame z tymi, które dotyczyły powołania do pełnienia tego urzędu przez Sędziego Tomasza Demendeckiego. Rozpoznając zatem wniosek o wyłączenie od orzekania Sędziego Marka Siwka, Sędzia Tomasz

Demendecki oceniałby zarazem prawidłowość własnego powołania na urząd sędziego w procedurze nominacyjnej, w której sam uczestniczył. (...). Zasadność przedmiotowego wniosku potwierdza także treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 02 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, w której stwierdzono (wniosek z pkt 5 ww. uchwały), że „wniosek o wyłączenie ze składu sądu powszechnego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 08 grudnia 2017 r. nie może być rozpoznawany przez sąd mający w swoim składzie takiego sędziego; w przeciwnym razie dojdzie do sytuacji objętej zakazem „nemo iudex in causa sua”.

Sąd Najwyższy-Izba Odpowiedzialności Zawodowej zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należy odnotować, że w dniu 27 marca 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy obwinionego P. J., w której domaga się on wyłączenia od udziału w rozpoznaniu niniejszej sprawy (sygn. akt I ZO 27/24) sędziego SN Marka Motuka.

Aktualna sytuacja procesowa strony, która złożyła wskazany wniosek przedstawia się w sposób następujący:

1. w sprawie o sygn. akt I ZSK 24/22 (sprawa główna) obrońca złożył wniosek o przeprowadzenie tzw. testu niezależności i bezstronności wobec sędziego SN Wiesława Kozielowicza – członka składu orzekającego we wskazanej sprawie; sprawa dotycząca przeprowadzenia tego testu została zarejestrowana pod sygn. akt I ZB 42/23;
2. w ramach sprawy o sygn. akt I ZB 42/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie trzech sędziów SN wylosowanych do jej rozpoznania (tj. Joanny Lemańskiej, Pawła Czubika i Zbigniewa Karpińskiego); sprawa dotycząca tego wniosku o wyłączenie została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 70/23; wyznaczony do rozpatrzenia tej sprawy został sędzia SN Paweł Wojciechowski;
3. w ramach sprawy o sygn. akt I ZO 70/23 obrońca złożył wniosek o przeprowadzenie tzw. testu niezależności i bezstronności wobec sędziego SN Pawła Wojciechowskiego; sprawa dotycząca przeprowadzenia tego testu

została zarejestrowana pod sygn. akt I ZB 65/23; do składu orzekającego w tej sprawie zostali wylosowani sędziowie SN: X.Y., Barbara Skoczowska, Dariusz Dończyk, Grzegorz Misiorek i Zbigniew Puszkarski;

4. w ramach sprawy o sygn. akt I ZB 65/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędziego SN X.Y.; sprawa dotycząca tego wniosku została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 100/23; wyznaczona do rozpatrzenia tej sprawy została sędzia SN Maria Szczepaniec;
5. w ramach sprawy o sygn. akt I ZO 100/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędzi SN Marii Szczepaniec; sprawa dotycząca tego wniosku została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 118/23; wyznaczony do rozpatrzenia tej sprawy został sędzia SN Paweł Wojciechowski;
6. w ramach sprawy o sygn. akt I ZO 118/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędziego SN Pawła Wojciechowskiego; sprawa dotycząca tego wniosku została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 147/23; wyznaczony do rozpatrzenia tej sprawy został sędzia SN Marek Siwek;
7. w ramach sprawy o sygn. akt I ZO 147/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędziego SN Marka Siwka; sprawa dotycząca tego wyłączenia została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 183/23; wyznaczony do rozpatrzenia tej sprawy został sędzia SN Tomasz Demendecki;
8. w ramach sprawy o sygn. akt I ZO 183/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego; sprawa dotycząca tego wyłączenia została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 27/23; wyznaczony do jej rozpatrzenia został sędzia SN Marek Motuk;
9. w ramach sprawy I ZO 27/23 obrońca złożył wniosek o wyłączenie sędziego SN Marka Motuka, sprawa dotycząca tego wyłączenia została zarejestrowana pod sygn. akt I ZO 57/24.

Należy przy tym dostrzec, że podobny „ciąg” wniosków o przeprowadzenie testu niezależności i bezstronności oraz wniosków o wyłączenie zaistniał w związku z żądaniem obrońcy przeprowadzenia testu niezależności i bezstronności drugiego z sędziów wyznaczonych do rozstrzygnięcia sprawy głównej (o sygn. akt I ZSK 24/22), tj. sędziego SN Zbigniewa Korzeniowskiego.

Z powyższego zestawienia jednoznacznie wynika, że zamiarem działania obrońcy nie jest wykorzystanie instytucji wyłączenia sędziego w celu zagwarantowania, że sprawa zostanie rozstrzygnięta z poszanowaniem zasady bezstronności, lecz stanowi wyraz obstrukcji procesowej nakierowanej na przedłużanie postępowania w sprawie. Tym samym działanie to należy zakwalifikować jako nadużycie uprawnienia procesowego, czyli jako niezgodność wykorzystania danego uprawnienia z funkcją przepisu, który to uprawnienie ustanawia.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy zdecydował się na kontynuowanie procedowania w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego od udziału w rozpatrzeniu sprawy o sygn. akt I ZO 183/23, zaznaczając, że w przypadku ewentualnego uwzględnienia wniosku o wyłączenie sędziego orzekającego w niniejszej sprawie w osobie sędziego SN Marka Motuka, czynności procesowe dokonane w niniejszej sprawie (I ZO 27/24) staną się bezskuteczne, stosownie do treści zdania drugiego art. 42 § 3 k.p.k.

Ustosunkowując się do wniosku o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego, należy stwierdzić, że wniosek ten należało pozostawić bez rozpoznania, albowiem jest on niedopuszczalny z mocy ustawy.

Treść przedmiotowego wniosku wskazuje, że wątpliwość co do bezstronności sędziego SN Tomasza Demendeckiego ma wynikać z faktu, że został on powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269 oraz z 2023 r. poz. 1615, zwanej dalej „u.k.r.s.”), a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, naruszającej standardy niezawisłości i bezstronności. Nie podano przy tym jakichkolwiek innych powodów, które należałoby rozpoznać i ocenić w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k., stanowiącego, że: *„sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”*. Przedstawione przez obrońcę wątpliwości co do bezstronności sędziego SN Tomasza Demendeckiego w sprawie o sygn. akt I ZO 183/23, wywiedzione

zostały zatem li tylko z okoliczności towarzyszących jego powołaniu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego – i wyłącznie na tej kwestii skoncentrowano motywację rzeczonego wniosku.

Zwracając uwagę na tak zaprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziego, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące brzmienie u.S.N., znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259), na mocy której do u.S.N. został dodany art. 29 § 4 stanowiący wprost o tym, że: *„Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 u.S.N. – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (lub sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 u.S.N.).

Wymienione wyżej przepisy u.S.N. weszły w życie w dniu 15 lipca 2022 r.

Jak wynika z *ratio legis* unormowań zwartych w art. 29 § 4-25 u.S.N., wyrażonego *expressis verbis* w preambule do powołanej wyżej ustawy nowelizującej *„(...) każdemu powołanemu przez Prezydenta RP sędziemu należy zapewnić warunki godnego wykonywania zawodu sędziego, w szczególności zapewnić skuteczne procedury nie pozwalające na nieuzasadnione prawnie podważanie statusu sędziego przez jakiegokolwiek organ władzy wykonawczej, ustawodawczej, sądowniczej, a także przez jakiejkolwiek osoby, instytucje, w tym innych sędziów, a tym samym dążąc do zapewnienia obywatelom poczucia bezpieczeństwa i stabilności w zakresie wydawanych przez sądy orzeczeń (...)”*.

Przedmiot tych regulacji odnosi się do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Badanie tej kwestii, jak wynika z art. 29 § 5 u.S.N., zostało ograniczone do dwóch kryteriów, tj. okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, przy czym – w myśl art. 29 § 4 u.S.N. – okoliczności towarzyszące powołaniu tego sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z jego udziałem lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności.

Z kolei w art. 41 § 1 k.p.k. – przepisie, na który powołał się obrońca – zawarto ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo (*iudex suspectus*), którą co do zasady może być każda okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Zarówno zatem instytucja tzw. testu bezstronności przewidziana w przepisach u.S.N., jak też mechanizm wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., służą sądowej kontroli bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej sprawy. Instytucje te różnią się natomiast zakresem przedmiotowym, który w przypadku pierwszej z nich jest węższy. Przepisy u.S.N. w sposób szczególny regulują badanie kwestii bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, a zatem w tym zakresie w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. stanowią *lex specialis*, wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze. Przedstawione stanowisko implikuje stwierdzenie, że w trybie art. 41 § 1 k.p.k. nie można oceniać zagadnienia bezstronności sędziego w aspekcie okoliczności towarzyszących jego powołaniu, co w konsekwencji przesądza o niedopuszczalności wniosku złożonego na podstawie tego przepisu, jeśli wniosek ten oparty został jedynie na tych okolicznościach.

Należy też zaznaczyć, że przed rzeczoną nowelizacją przepisów u.S.N., Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 marca 2020 r., P 22/19 (opublikowanym w Dz. U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi

sędziowie wybrani na podstawie art. 9a u.k.r.s., jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

Skoro więc wniosek o wyłączenie sędziego Tomasza Demendeckiego złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się do jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s. – to zasadnym było uznanie, że wniosek ten jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych we wniosku o wyłączenie, w pierwszej kolejności należy odnieść się do powołanej przez wnioskodawcę uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., w której wnioskodawca doszukuje się „*samodzielnej i wystarczającej podstawy uzasadniającej wyłączenie sędziego od orzekania*”. Należy przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, (opublikowanym w M. P. z 2020 r. poz. 376), stwierdził, że „*uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt BSA I 4110 1/20, OSNKW nr 2/2020, poz. 7) jest niezgodna z:*

1. *art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,*
2. *art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),*
3. *art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.)”.*

Skutkiem wejścia w życie cytowanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy obowiązującej aktu, którego niezgodność z normami prawnymi wyższego rzędu została stwierdzona w tym orzeczeniu (por. art. 190 ust. 3 Konstytucji).

Należy też dostrzec, że stan prawny, na tle którego została podjęta powołana przez wnioskodawcę uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej

oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., uległ istotnej zmianie z dniem 15 lipca 2022 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259). Jak wyżej wskazano, nowelizacja ta wprowadziła do porządku prawnego instytucję tzw. testu niezależności i bezstronności, który może być zastosowany w stosunku do każdego sędziego Sądu Najwyższego – niezależnie od daty jego powołania. W obowiązującym stanie prawnym, badanie niezawisłości i bezstronności sędziego Sądu Najwyższego może nastąpić wyłącznie w trybie określonym w art. 29 § 5-25 u.S.N., a zatem odwoływanie się do argumentacji i wyciąganie konkluzji z tej argumentacji płynących, których źródłem jest wspomniana uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego, jest obecnie bezprzedmiotowe. Wymaga przy tym podkreślenia, że zarówno wskazana nowelizacja, jak i powołana uchwała Sądu Najwyższego, dotyczą tego samego zagadnienia, jakim jest wpływ okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego na spełnianie przez niego wymogów niezawisłości i bezstronności.

W podobny sposób należy ocenić przywołaną przez wnioskodawcę uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, która po dniu 15 lipca 2022 r. straciła aktualność wobec zmiany stanu prawnego, na tle którego została podjęta.

Powołane przez wnioskodawcę wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczyły wprowadzie kwestii związanych z procedurą powoływania sędziów w polskim systemie prawnym oraz potencjalnego wpływu tej procedury na bezstronność sędziego, nie mniej w świetle wskazań płynących z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2021 r., K 3/21, rozważania zawarte w tych judykatach nie mogą zostać uznane za wiążące w niniejszej sprawie. Należy przypomnieć, że we wskazanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z postanowieniami Konstytucji przepisy Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.) w interpretacji, która upoważniałaby sąd krajowy (w tym również Sąd Najwyższy) do stwierdzania wadliwości procesu nominacji sędziowskiej, a w konsekwencji do dokonywania

oceny w kwestii wpływu hipotetycznych wadliwości w tej procedurze na bezstronność sędziego.

Z kolei powołane we wniosku o wyłączenie orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odnoszą skutki w sprawach, na tle których zostały wydane. Nie mają przy tym charakteru źródeł prawa powszechnie obowiązującego, których zamknięty katalog został sformułowany w art. 87 Konstytucji. Jakkolwiek rozważania prawne zawarte w tych judykatach mogą oddziaływać na orzecznictwo sądów krajowych w sposób pośredni, tzn. mocą argumentacji prawnej w nich zawartej, to jednak nie mają one wiążącego charakteru dla Sądu Najwyższego przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy.

Odniesienia się wymagają również rozważania wnioskodawcy dotyczące kwestii związanych z bezstronnością sędziego postrzeganą w jej aspekcie subiektywnym i obiektywnym. Rozważania te, jakkolwiek odwołują się do argumentacji zawartej w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 czerwca 1989 r. w sprawie Langborger przeciwko Szwecji, nr skargi 11179/84, z 28 września 1995 r. w sprawie Procola przeciwko Luksemburgowi, nr skargi 14570/89, z dnia 10 października 2000 r. w sprawie Daktaras przeciwko Litwie, nr skargi 42095/98, z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98, oraz z dnia 15 października 2009 r. w sprawie Micallef przeciwko Malcie, skarga nr 17056/06, to jednak kończąca te rozważania konkluzja stwierdzająca: *„powyższe standardy oceny niezależności i bezstronności zastosowane w świetle okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują na konieczność uwzględnienia wniosku obrońcy dot. wyłączenia Sędziego Tomasza Demendeckiego, albowiem organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości”* jest nieuprawniona. Procedura, w jakiej nastąpiło powołanie Tomasza Demendeckiego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, w żaden sposób nie wpływa na obiektywne postrzeganie jego niezawisłości. Został on powołany na wolne stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym aktem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po przeprowadzeniu postępowania konkursowego przed Krajową Radą Sądownictwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Uszło również uwadze wnioskodawcy to, że przedmiotem niniejszego postępowania nie jest

kwestia „*niezależności i niezawisłości Krajowej Rady Sądownictwa*”, lecz kwestia bezstronności konkretnie wskazanego sędziego.

Warto w tym miejscu zacytować fragment tezy wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 10 kwietnia 2003 r. (Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98), na który powołuje się wnioskodawca „(...) *przy rozstrzyganiu o tym, czy w danej sprawie istnieje uzasadniony prawnie powód, by obawiać się braku bezstronności u poszczególnego sędziego, stanowisko strony jest ważne, lecz nie decydujące. Decydującym jest to, czy obawa ta może zostać uznana za obiektywnie uzasadnioną*”. W realiach niniejszej sprawy obawa wnioskodawcy o bezstronność sędziego Tomasza Demendeckiego obiektywnie uzasadniona nie jest.

Same wątpliwości co do zgodności niektórych elementów procedury powołania sędziego z Konstytucją i wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi, mogą zostać rozwiązane w przewidzianej specjalnie w tym celu procedurze pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego, który będzie ostatecznie rozstrzygał w kwestii ewentualnej niezgodności obowiązujących przepisów z Konstytucją (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99 oraz z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00). Natomiast wszelkie inne nieprawidłowości w konkretnej procedurze powołania konkretnego sędziego Sądu Najwyższego (a także sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, sądu administracyjnego, sądu powszechnego lub wojskowego) – mające charakter systemowy lub indywidualny – uprawniają strony lub uczestników postępowania w sprawie z jego udziałem, do podważenia jego bezstronności i niezawisłości, w trybie ustawowej procedury przewidzianej, w przypadku sędziego Sądu Najwyższego, w art. 29 § 5-25 u.S.N.

Nie jest również zasady zarzut, którego podstawy prawnej wnioskodawca upatruje w treści art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k., stanowiącego, że sędzia jest wyłączony z mocy prawa od udziału w sprawie, jeżeli sprawa dotyczy tego samego sędziego bezpośrednio. Uzasadnienie tego zarzutu sprowadza się do stwierdzenia, że zarówno sędzia SN Marek Siwek, jak i sędzia SN Tomasz Demendecki (który został wyznaczony do składu rozpatrującego sprawę wyłączenia sędziego SN Marka Siwka), zostali powołani do pełnienia urzędu sędziego w tożsamej

procedurze, przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., a zatem dokonując rozstrzygnięcia sędziego SN Tomasz Demendecki oceniałby okoliczności dotyczące jego powołania.

Należy powtórzyć, że ocena kwestii związanych ze spełnianiem przez sędziego wymogów niezawisłości bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu może być badana wyłącznie w trybie art. 29 § 5-25 u.S.N. Niezależnie od powyższego, wymaga dostrzeżenia, że sytuacja poszczególnych sędziów rozumiana jako konkretne okoliczności towarzyszące procesowi nominacji oraz wpływ tych okoliczności na niezawisłość sędziego w danej sprawie – jest różna, zatem sam fakt otrzymania nominacji po wniosku Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s. nie powoduje orzekania w takiej samej jak własna sytuacji faktycznej i prawnej. Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że zgodnie z przyjętym orzecznictwem za orzekanie we własnej sprawie nie jest uznawane rozpatrywanie tzw. sprawy frankowej przez sędziego posiadającego kredyt we frankach szwajcarskich czy też rozpatrywanie przez sądy powszechne spraw dotyczących wynagrodzeń sędziów, które przecież dotycząc wszystkich sędziów.

Konkludując, należy stwierdzić, że wniosek obrońcy o wyłączenie sędziego SN Tomasza Demendeckiego pozbawiony jest podstaw zarówno formalnoprocesowych, jak i merytorycznych. Wniosek oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się tylko do faktu jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., uznać zatem należy, jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

Mając powyższe na względzie, postanowiono jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]

